

مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و فناوری کشور در حالی با حضور رئیس‌جمهور در دانشگاه تهران برگزار شد که فعالین و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی تریبونی برای سخنرانی در این مراسم نداشتند و این امر اعتراض دانشجویان را همراه داشت.

با گذشت بیش از سه هفته از مهرماه، مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۲۱ مهر، با حضور مسعود پزشکیان رئیس‌جمهور، محمدرضا ظفرقندی، وزیر بهداشت، حسین سیمایی صراف، وزیر علوم، سرپرستان دو دانشگاه تهران و علوم پزشکی تهران، خسروپناه، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، رستمی، رئیس نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونین و مدیران آموزش عالی و آموزش پزشکی و به همراه تعدادی از اساتید، کارمندان و دانشجویان دانشگاهیان در تالار علامه امینی دانشگاه تهران در حالی برگزار شد که فقط تعداد محدودی از دانشجویان دو دانشگاه میزان موفق شدند در سالن برگزاری مراسم حاضر شوند و در جریان روند برگزاری مراسم قرار بگیرند.

مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها، مراکز پوششی و فناوری سال ۱۴۰۳–۱۴۰۴ امسال به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده بود که بر خلاف سال‌های گذشته به صورت رسمی فرصتی برای ایراد سخنرانی تشکل‌های دانشجویی در نظر گرفته نشده بود و این امر موجب اعتراض تعدادی از فعالین دانشجویی دانشگاه تهران شد؛ به طوری‌که این دانشجویان قبل از آغاز مراسم با در دست گرفتن پلاکاردهایی اعتراض خود را بیان کردند. همچنین دانشجویانی که موفق نشده بودند در سالن برگزاری مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی حضور پیدا کنند، امکان مشاهده تصویر سخنرانی‌ها از طریق ویدئو پروژکتور در بیرون از سالن وجود نداشت؛ اگرچه امکان پخش زنده این مراسم به صورت مجازی در فضای دانشگاه فراهم شده بود؛ اما دانشجویان

ارتباط علمی از قرن‌ها پیش در میان دانشمندان جریان داشته است و آن‌ها آخرین یافته‌های مطالعات خود را از طریق نامه‌نگاری در اختیار هم‌تایان و همکاران خود قرار می‌دادند و پس از رنسانس، گردآوری همین نامه‌ها، سبب شکل‌گیری اولین نشریه‌های علمی شد.

از آن زمان تا امروز که سالانه صدها هزار نشریه و میلیون‌ها مقاله و اثر علمی در جای جای

دنیا منتشر می‌شوند، پژوهشگران از طریق نگارش و انتشار یافته‌های خود، تلاش می‌کنند تا قدمی در راه پیشبرد دانش و حل مسائل و مشکلات جامعه بردارند.

انتشارات علمی گونه‌های متفاوتی دارد؛ از مقاله و نشریه گرفته تا مقاله همایش و کتاب همگی انواعی از انتشارات علمی هستند. این

انتشارات یکی از ارکان اصلی فعالیت‌های علمی و دانشگاهی است و می‌توان گفت که امروزه بیشتر فناوری‌ها و نوآوری‌ها پس از انتشار مقالات علمی به نمر می‌نشینند. بر همین اساس یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها برای نشان دادن توان پژوهشی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی کمیت و کیفیت انتشارات آن‌هاست. بر همین اساس، توان علمی کشورها را نیز با این سنجه‌های می‌توان ارزیابی کرد.

ایران در سال ۲۰۲۲ بر اساس شمار انتشارات نمایانه‌ها «اسکوپوس»، رتبه پانزدهم را در میان کشورهای جهان داشت، ولی متأسفانه در سال ۲۰۲۳ روند رتبه علمی کشور کاهش شده است. داده‌های پایگاه اسکیمگو نشان می‌دهد که ایران

در سال ۲۰۲۳ در شاخص انتشارات علمی به رتبه شانزدهم جهان رسیده است و بررسی‌های داده‌های پایگاه اسکوپوس نیز نشان می‌دهد که در حال حاضر ایران در سال ۲۰۲۳ به جایگاه هفدهم رسیده است. همچنین سال گذشته، ایران بعد از سال‌ها پیشتازی در منطقه، جایگاه اول را از دست داد و ترکیه در شاخص انتشارات علمی از ایران جلو افتاد. در حال حاضر این بوم وجود دارد که رنجهارستان نیز در سال آینده ایران را پشت سر بگذارد و ممکن است ایران در سال آینده به جایگاه هجدهم جهان و سوم منطقه برسد.

به مناسبت آغاز سال تحصیلی ۱۴۰۳–۱۴۰۴، برای بررسی جزئیات کاهش انتشارات علمی ایران در سال ۲۰۲۳، روند انتشارات علمی دانشگاه‌های منتخب زیر نظر وزارت علوم را در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ مورد بررسی قرار دادیم.

لازم به ذکر است که در این بررسی (با توجه به محدودیت‌های اسکوپوس) تمامی مؤسسه‌های (دانشگاه و پژوهشگاه) زیر مجموعه وزارت علوم که انتشارات بین‌المللی دارند، بررسی نشده‌اند و تنها انتشارات علمی ۶۰ مؤسسه مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس داده‌های استخراج‌شده از پایگاه اسکوپوس در تاریخ اول مهر ماه ۱۴۰۳، تعداد انتشارات علمی ایران در پایگاه اسکوپوس در سال ۲۰۲۳ میلادی، ۲۱ هزار و ۸۹۲ اثر بوده است. بررسی تعداد انتشارات علمی ایران نشان می‌دهد که انتشارات مؤسسه‌های منتخب زیر نظر وزارت علوم در ۲۰۲۳ نسبت به سال ۲۰۲۰، نزدیک به هزار و ۱۶۰۰ کمتر منتشر کرده‌اند و حدود ۳۶ درصد افت پیدا کرده است.

در مراسم آغاز سال تحصیلی

انتظار داشتند امکان مشاهده فضای سالن مراسم به صورت تصویری در بیرون از سالن و در محوطه دانشگاه برای آنها فراهم باشد.

این مراسم ابتدا با سخنرانی رسمی سرپرست دانشگاه تهران به عنوان میزبان بیشتر با تکیه بر اهمیت حفظ استقلال دانشگاه‌ها آغاز شد و پس از آن سرپرست دانشگاه علوم پزشکی تهران، یک استاد به نمایندگی از اساتید دانشگاه‌ها و یک دانشجو نیز به نمایندگی از دانشجویان کشور در حضور رئیس‌جمهور سخنرانی کردند و پس از آن وزاری علوم و بهداشت هر یک پشت تریبون رفته و سخنرانی خود را بیان کردند. حسین سیمایی صراف وزیر علوم در این مراسم سخنرانی خود را با تاکید کلمه «فاق» آغاز کرد و «فاق» را گم‌شده کلید مشکلات اصلی کشور دانست و گفت: رئیس‌جمهور عزیز ما به درستی دریافت‌اند که گم‌شده کشور «فاق» است؛ وفاقی می‌تواند سدشکن بسیاری از مشکلات باشد. در و واقع رئیس‌جمهور به درستی و با تعبیری همه فهم گفته‌اند که دعوای مشکلی از مردم حل نمی‌کند. بر این اساس ما نیاز داریم درباره مشکلات کشور وفاق باشد متأسفانه با وجود همه مشکلات هنوز بر سسر اولویت مشکلات و راه کارهای رفع این مشکلات در کشور وفاق نداریم.

وزیر علوم در ادامه سخنرانی خود توجه به علم و عقل نقادر را بهترین معیار برای تحقق وفاق دانست و اظهار کرد: ما هنوز چندان باور نداریم که تنها راه برای برون رفت از مشکلات علم است. در نتیجه به داده‌های علمی کم توجهی صورت

دانشگاه

چه گذشت؟

کاهش بیشتر از سه درصد بودجه کل کشور است، این بودجه کمتر از بودجه یک دانشگاه برتر دنیا است. همچنین سهم ما از تولید ناخالص ملی بسیار پایین می‌باشد و در مقایسه با قیمت ارز امروز کمتر از ۵۰ درصد بودجه سال ۹۰ را در

کاهش بیشتر از سه درصد بودجه کل کشور است، این بودجه کمتر از بودجه یک دانشگاه برتر دنیا است. همچنین سهم ما از تولید ناخالص ملی بسیار پایین می‌باشد و در مقایسه با قیمت ارز امروز کمتر از ۵۰ درصد بودجه سال ۹۰ را در

وی ادامه داد: موضوع دیگر روند کاهش درآمد اعضای هیئت علمی او در نتیجه به صرفه نبودن انجام فعالیت‌های علمی است. مقایسه درآمد

اعضای هیئت‌علمی در دنیا نشان می‌دهد که اعضای هیئت‌علمی ما در سال‌های اخیر روند کاهش درآمد داشتند. این موضوع آن‌قدر دشواری برای آن‌ها ایجاد می‌کند که بسیاری از آن‌ها ادامه فعالیت را رها می‌کنند و یا مجبورند فعالیت‌های دیگری بپذیرند تا زندگیشان تامین شود.

رئیس دانشگاه امیرکبیر تاکید کرد: این واقعبینی است که باید به آن توجه کنیم تا حداقل نسبت به کشورهای منطقه، مسیر بهبودی برای تامین

ملزومات زندگی اعضای هیئت‌علمی ایجاد شود. نامبرده درباره اقدامات انجام شده در دانشگاه

امیرکبیر گفت: مهم‌ترین اقدامی که در دانشگاه امیرکبیر انجام شده و می‌شود، مشارکت در طرح‌های بزرگ ملی است. تا قالب این قراردادها

اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی مشارکت جدی داشته باشند و از این طریق هم ارتقای علمی داشته باشند و هم از جنبه تامین درآمد شرایط مناسبی برای آن‌ها فراهم کنیم. دانشگاه الزهرا یکی از دانشگاه‌هایی است که انتشارات بین‌المللی زیادی ندارد ولی سال‌های اخیر روند مثبتی در شمار انتشارات علمی داشته است و ضریب ۱٫۴ بدیم، به پروژه‌هایی که یک مشکل ملّی را حل کرده است، وقتی یک استاد با مدرک دکتری استخدام می‌کنیم و ماهانه ۱۸ میلیون تومان حقوق می‌گیرد، نباید انتظار داشته باشید که شش‌القمر کند و پژوهش آن‌چنانی انجام دهد؛ چون یک دغدغه‌اش این است که اجاره خانه بدهد و مجبور است که مشغول نوم‌نیز داشته باشد که بتوانند هزینه‌های زندگی خود را تامین کند و تمایلی پیدا نمی‌کند که پروژه صنعتی انجام دهند. بنابراین اصلاح حقوق،

توجه به زیرساخت‌ها و امکانات تاکید کرد. کیفیت تحصیل در دانشگاه‌های علوم پزشکی امری بسیار مهمی است. با توجه به اینکه دانشجویان این دانشگاه‌ها در آینده با جان مردم سر و کار دارند، اگر به امر کیفیتی بی‌توجهی صورت بگیرد، آسیب جدی به سلامت مردم وارد می‌شود.

وی در ادامه با بیان اینکه باید برای تحقیق عدالت آموزشی و همچنین ورود دانشجویان به دانشگاه‌ها بازبینی صورت بگیرد، خاطر‌نشان کرد: ما در کشور خود، دانشجویان بسیار هوشمند و پرتalاسی داریم؛ اگر عدالتی آموزشی در ورود به دانشگاه‌ها محقق نشود، ما نخبگان خود را از دست می‌دهیم.

وزیر بهداشت با اشاره به اینکه در دانشگاه‌های وزارت بهداشت ۲۴۵ هزار دانشجو حضور دارند، افزود: حدود ۵۷ درصد این دانشجویان خانم و ۴۳ درصد آنها را آقایان تشکیل می‌دهند. در واقع در ۴ سال گذشته نزدیک ۱۰۰ درصد افزایش ظرفیت در دانشگاه داشته‌ایم و این بدون تجهیز و ارتقای زیرساخت‌ها برای پیشرفت علم است. در بحث عدالت ورود به آموزش و ادامه تحصیل یک بازبینی باید صورت گیرد. عدالت آموزشی در ورود به دانشگاه باید تامین شود. سخنرانی رئیس‌جمهور در مراسم سال تحصیلی امسال با تنش از نسوی فعالین دانشجویی و همچنین برخی کارمندان دانشگاه‌ها که در سالن جلسه حاضر بودند همراه شد.

در واقع برخی از این افراد به عدم اختصاص

تریبون نبر برای بیان نقطه نظرات خود اعتراض کردند که این اعتراض در حین سخنرانی رئیس‌جمهور موجب تنش سالن شد. در نهایت دکتر پزشکیان در خواست تشکل‌های دانشجویی برای اختصاص زمانی برای بیان مطالبات خودنشان روپهرو شد، سخنرانی خود را آغاز نکرد و به نماینده دانشجویان فرصت صحبت داد و گفت: چند نفر می‌خواهند حرف بزنند؟ یک نفر را انتخاب کنید، که بیاید صحبت کند، دعوا هم نکنید.

موانع حقوقی از جمله بیمه تامین اجتماعی که

خلاف قانون انجام می‌شود، باید مد نظر قرار گیرد. دانشگاه علم و صنعت یکی از دانشگاه‌هایی است که انتشارات آن در سال ۲۰۲۳، روند صعودی داشته است. رئیس دانشگاه علم و صنعت در مورد دلیل کاهش‌ی روند انتشارات در کشور ما

گفت: بخش عمده این اتفاق مربوط به دوره چند ساله کروناست. این انتشارات خروجی فعالیت‌های دو سه سال قبل است و روند نزولی تا حدی طبیعی است. وی در مورد اینکه چرا در دانشگاه علم و صنعت

روند انتشارات صعودی بوده است، توضیح داد: در دانشگاه ما در مورد پژوهش و ارتباط با صنعت تعصب ویژه‌ای وجود دارد. ما در سه سال اخیر انواع گزنت‌های با اهداف خاص یعنی با رویکرد حمایت از دهک‌های خاص طراحی کردیم؛ ولی عمده موفقیت دانشگاه به اتحادی که در دانشگاه

ما بر قرار است، بر می‌گردد. روند انتشارات علمی و صنعت خاطر نشان کرد: وقتی در دانشگاه آرامش و اتحاد برقرار باشد و از تنازع دور باشید، خود به خود دانشگاه جهت پیدا

می‌کند که به ماموریت اصلی خود بپردازد. وی با اشاره به اینکه برای افزایش انتشارات در کشور باید سه اقدام انجام داد گفت: اقدام اول مشوق مالی برای پژوهشگران برتر است که پتانسیل و توانمندی دارند. اقدام دوم فراهم کردن تجهیزات است. هر چه افراد را راضی کنیم ولی ابزار کار را در دست نداشته باشند، نمی‌توانند کار انجام دهند.

نامبرده افزود: اقدام سوم هم نیروی انسانی با کیفیت است که به کار گرفتن نیروهای پسادکتری و سرباز نخبه در همین راستاست. اینها افرادی هستند که توانمندی‌ها در آنها تجمع شده و آماده فعالیت‌های باکیفیت پژوهشی هستند. ما در دانشگاه علم و صنعت به این سه اقدام توجه ویژه‌ای داریم.

موضوع دیگری که می‌تواند بر کاهش انتشارات علمی ایران اثربخش باشد، مهاجرت پژوهشگران برجسته است. عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران‌ساک)، در مورد مهاجرت پژوهشگران گفت: افزون بر به صرفه نبودن فعالیت‌های علمی، تحریم‌ها و باو لافتن کهر هزینه‌های پژوهش، مهاجرت پژوهشگران دست به قلم نیز از دلایل دیگری است که قابل کنکااش است. وی گفت: دست به قلم هستند و انتشارات بین‌المللی دارند و سه دلیل یکی از معیارهای جذب افراد در مؤسسه‌های خارج از کشور داشتن انتشارات بین‌المللی است. زمانی که آنان مهاجرت می‌کنند آثار خود را با وابستگی سازمانی مؤسسه‌های خارج از کشور منتشر می‌کنند.

نامبرده، کاهش کیفیت و انگیزه دانشجویان را نیز یکی از دلایل کاهش انتشارات بین‌المللی مؤسسه‌های آموزش عالی ایران عنوان کرد. او معتقد است که امروزه دانشجویان با انگیزه کمتری برای کار علمی وارد دانشگاه‌ها می‌شوند و پایه‌های علمی باکیفیتی هم ندارند. طبیعتاً دانشجویانی که کیفیت لازم را برای تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی نداشته باشند، در انجام پژوهش‌های باکیفیت که

صفحه ۷

پنجشنبه ۲۶ مهر ۱۴۰۳

۱۳ ربیع‌الثانی ۱۴۴۶ - شماره ۲۳۶۹۷

پس از آن مسئول بسیج دانشجویی دانشگاه تهران پشت تریبون رفت و ضمن تشکر از رئیس‌جمهور به جهت وقتی که برای سخنرانی آنها اختصاص داد، گفت: تشکل‌های دانشجویی دانشگاه تهران نمایان را به شما نوشتیم و یک هفته است پیگیریم که در این برنامه تشکل‌های دانشجویی تریبونی برای شنیده شدن صحبت‌هایشان داشته باشند. متأسفانه صدای دانشجویان شنیده نشد. وی در ادامه تصریح کرد: من نماینده دانشجویی در این تریبون نیستم؛ اما بنگارید پارچه نوشته‌ای که امروز بر سر در دانشگاه قرار گرفته است را فراتر کنیم و آن این است که «خدا لعنت کند آن دست‌هایی که تلاش کرده‌اند و می‌کنند که قشر جوان و دانشگاه ما را غیر سیاسی کنند.

ایسن فعال دانشجویی همچنین تاکید کرد: متأسفانه یک ماه است تشکل‌های دانشجویی دنبال برگزاری جلسه‌ای با وزیر علوم هستند هنوز این امکان فراهم نشده است. در مراسم امروز نیز تیم رئیس‌جمهور به ما تریبون برای صحبت ندادند؛ اما خود ایشان این اجازه را دادند. بنابراین از رئیس‌جمهور درخواست می‌کنم اول اینکه پس از جلسه در میان دانشجویان دانشگاه در محوطه حاضر شوند و دوم اینکه مراسم ۱۶ آذر امسال در دانشگاه تهران حضور یابند.

در پایان مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و فناوری سال ۱۴۰۳–۱۴۰۴ اول تا سوم نفرات برتر گروه‌های آزمایشی تجربی، انسانی، ریاضی، هنر و زبان لوح تقدیر خود را از دستتان رئیس‌جمهور، وزیر علوم و بهداشت دریافت کردند. به نقل از ایسنا، همچنین علی‌اکبر قنات بزیدی رتبه برتر کنکور علوم انسانی پشت تریبون رفت و ضمن انتقاد به مصوبه کنکور شورای عالی انقلاب فرهنگی، گفت: از رئیس‌جمهور درخواست می‌کنم این مصوبه نادالانه و غیر فنی را بازنگری کنند و حذف این مصوبه بهترین هدیه برای ما نخبگان به شمار می‌رود. ضمن اینکه خانواده‌ها و مردم از این مصوبه نادالانه نگران هستند و نباید نسبت به خشم و نگرانی مردم بی‌تفاوت باشیم.

انتشارات بین‌المللی یکی از خروجی‌های آن‌هاست، نمی‌توانند مشارکتی داشته باشند. به عبارتی می‌توان گفت که دانشجویان سال‌های گذشته دست‌به‌قلم‌تر از دانشجویان کنونی بودند.

عضو هیئت‌علمی ایران‌داه به «پاراادامی علم آزاد» اشاره کرد و گفت: دسترسی آزاد طلایی علم یکی از چالش‌های جدی برای پژوهشگران ایرانی است. دسترسی آزاد طلایی به این معناست که هزینه‌های پردازش و انتشار یک مقاله از پدیدآور گرفته می‌شود و نسخه منتشرشده آن مقاله رایگان در دسترس عموم گذاشته می‌شود.

در چند سال گذشته در اتحادیه اروپا قوانینی برای اجباری کردن دسترسی آزاد تصویب شده است و ناسران نیز این گونه به این روندهای تازه پاسخ داده‌اند.

امروزه شمار بسیاری از نشریه‌های باکیفیت به سمت دسترسی آزاد طلایی رفته‌اند. این در حالی است و ناسران نیز این گونه به این روندهای تازه پاسخ داده‌اند.

شکل میانگین پیرامون دو هزار دلار آمریکا است. شرایطی که حقوق ماهانه اعضای هیئت علمی به شکل میانگین به چهارصد دلار آمریکا هم نمی‌رسد، چگونه از پس این هزینه‌ها بخواهند آمد؟

به نقل از مهر، موضوع انتشار مقالات علمی، موضوعی است که در سال‌های اخیر مورد بی‌مهری قرار گرفته است و به دلیل تبلیغات منفی از قبیل این‌که «مقاله نوشتن مشکلی از کشور حل نمی‌کند» بسیاری از پژوهشگران، اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان، تمایلی به انتشار یافته‌های پژوهشی خود ندارند و اکنون این پرسش را باید مطرح کرد که «آیا با مقاله نوشتن مشکلات کشور حل می‌شود؟» این در حالی است که پایه و اساس بسیاری از فناوری‌ها و نوآوری‌های امروز ریشه در پژوهش‌هایی است که پژوهشگران در سال‌های گذشته انجام داده‌اند.

پژوهش و انتشار آن است. اگر پژوهش‌های دانشگاهی منتشر نمی‌شدند، آیا بیشتر‌های برجسته است. عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران‌ساک)، در مورد مهاجرت پژوهشگران گفت: افزون بر به صرفه نبودن فعالیت‌های علمی، تحریم‌ها و باو لافتن کهر هزینه‌های پژوهش، مهاجرت پژوهشگران دست به قلم نیز از دلایل دیگری است که قابل کنکااش است.

وی گفت: دست به قلم هستند و انتشارات بین‌المللی دارند و سه دلیل یکی از معیارهای جذب افراد در مؤسسه‌های خارج از کشور داشتن انتشارات بین‌المللی است. زمانی که آنان مهاجرت می‌کنند آثار خود را با وابستگی سازمانی مؤسسه‌های خارج از کشور منتشر می‌کنند.

نامبرده، کاهش کیفیت و انگیزه دانشجویان را نیز یکی از دلایل کاهش انتشارات بین‌المللی مؤسسه‌های آموزش عالی ایران عنوان کرد. او معتقد است که امروزه دانشجویان با انگیزه کمتری برای کار علمی وارد دانشگاه‌ها می‌شوند و پایه‌های علمی باکیفیتی هم ندارند. طبیعتاً دانشجویانی که کیفیت لازم را برای تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی نداشته باشند، در انجام پژوهش‌های باکیفیت که

تصاویری از مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها با حضور مسعود پزشکیان در دانشگاه تهران

